

Atif Kujundžić

* * *

MILORAD JOJIĆ BRKO

* * *

Prolaze ljudi. Ali, ostaje trag.

Kakvi ljudi – takav trag.

Rado to konstatiramo, ali nije tako. Ljudi su nebrižljivi i nepravedni. Pamćenje je nepouzdan svjedok. Zapisujemo i čuvanjem dokumenata svjedočimo samo iznimno. Nerijetko i s namjerama koje se ljudski i opravdano mogu dovesti u pitanje. Dakle, sasvim nerijetko je, pa ljudi i njihov trag, ipak, nisu podudarni. Barem, ne u našim očima, u našoj svijesti sklonoj pojednostavljenjima. Pa čujemo i znamo ono: On, onakav, a nešto pisao?! Slikao?! Bavio se fotografijom?! Radio kao novinar, a pisao drame?! Ma, šta mi reče?! Mora da mu to i nije bogzna što! Itd.

Milorad Jojić Brko profesionalni je fotograf zaposlen u *Energoinvestu*, dominantno se bavio onim što podrazumijevamo pod nezgrapnom definicijom: *tehnička fotografija*. Postrojenja i konstrukcije. Armature i naftovodi. Rastavljači i izolatori. Turbine i dalekovodi. Automatika. Radilišta u zemlji i inozemstvu. Odmarališta. List *Energoinvest*. Samoupravni organi. Radničke sportske igre *Energofis*. Omladinska radna brigada *Pet mladih*. Etc.

Ali, intimno, Milorad Jojić Brko je čovjek koji se cijeloga života, s najvišim suvremenim zahtjevima bavio i kreativnom, umjetničkom fotografijom. Dakako, dominantno: crno-bijelom. I, zahtjevan, kakav je bio: postizao izvanredne rezultate. Uvijek je bio bolji fotograf nego što se to znalo, jer, u poslovnom svijetu u i oko *Energoinvesta* bilo je najvažnije: da Jojićeva fotografija bude tehnički korektna. Zato, i kad je bila puno iznad tog zahtjeva, to nije imalo značaj. Bilo je O. K. I to je sve. A Milorad Jojić Brko, bio je i *Kandidat majstor fotografije*, prema nominaciji *Foto-saveza Jugoslavije*.

Međutim, po svom najintimnijem opredjeljenju, Jojić se umjetničkom fotografijom bavio za svoj groš i dušu i to nije, koliko znamo naročito ni isturao u prvi plan. Tek tu i tamo kad je pozivan, kad mu je nuđeno da se priključi kolektivnim izložbama fotografije. Kad se pojavljivao na nagradnim natjecanjima i dobijao priznanja.

U danas dostupnoj, Jojićevoj fotografskoj ostavštini od svega nekoliko desetina crno-bijelih fotografija, uglavnom sačuvanih zahvaljujući Ozrenu Božanoviću, aktualnom predsjedniku Asocijacije umjetničke fotografije Bosne i Hercegovine, možemo ustanoviti nekoliko bitnih Jojićevih autorskih svojstava vrhunskog fotografa i nekoliko vrijednosnih odrednica ishoda njegovoga bavljenja kreativnom fotografijom.

* * *

Milorad Jojić Brko, od onih je ljudi koji u *malom prstu* imaju sve što u tehničko-tehnološkom smislu njegovo vrijeme može znati i reći o fotografskoj tehnici i kreativnoj fotografiji. O tome najbolje svjedoči njegova tehnički savršena fotografija, najstrožije gledano: fotografski perfekcionizam i uistinu, na svakoj

fotografiji najširi mogući raspon tonova između bijele – kao *nepostojeće* boje ili odraženog punog i čistog svjetla i crne – koja *čini* i *upija* sve boje svijeta, kao ništavilo smisao.

Fotografije, koje iz Jojićeve ostavštine možemo i danas pogledati, kazuju i da je Jojić radio s kvalitetnom opremom – najsvremenijim fotoaparatima, odgovarajućim objektivima i filterima, u dobro opremljenoj laboratoriji, koristeći kvalitetan repromaterijal: negative, fotopapir, razvijače, ispiralice, fiksire i druga tehničko-tehnološka pomagala. Ali, puno značajnije je što je očigledno: da je Jojić tačno znao šta želi vidjeti na svojoj fotografiji i da je to postizao.

U skromnom izboru koji je na raspolaganju, ipak je moguće vidjeti, kako je Jojić imao širok dijapazon interesiranja za život i to što on nudi kao impuls, motiv i intrigu, pa možemo vidjeti izvrsne pejzaže, sportsku fotografiju, tehničku fotografiju, akt, kao i duboko intimno i osobno promišljene opcije viđenja svijeta, pa i najviših zahtjeva fotografske profesije.

Dakle, sve što je ostalo i što je dostupno kao fotografija Milorada Jojića, svjedoči o njegovome stvarnom znanju, daru i umijeću u fotografskoj mogućnosti inventivno-kreativnog oblikovanja i ispoljavanja njegove osebujne, bogate i zahtjevne osobe.

Na samo jednoj fotografiji nazvanoj: *Finiš*, Jojić efektно demonstrira sve što sportska/reporterska fotografija zahtijeva od vrsnog fotografa. Riječ je o takmičenju veslača *kanua jednokleka*. Snimak je napravljen s izvrsno odabranog mjesta tako da su se u objektivu našli svi elementi dramatičnog trenutka ispunjenog snagom i dinamikom, bliskim ishodom sportskog natjecanja, pjenušavim tragovima vesala i čamaca u vodi i svu raznolikost ljudskih pokreta u tom sportu, samo čas prije nego će svi učesnici klonuti u konačnom poretку.

Imanentno i referencijalno suvremenim fotografskim zahtjevima i problemima, Jojić se bavi na snimku naslovljenom *Kod fotografa*. Snimak je napravljen na osvijetljenoj površini parapeta od mat – dekorativnog, masivnog stakla. Uključena je rasvjeta u studiju, fotoaparat je na stativu a ruka fotografa iznad u objašnjavajućoj gesti, ispred je ženska figura s kosom dignutom u punđu, s cvijetom u ruci, odjevena u bluzicu i u, za vrijeme od prije četrdesetak godina karakterističnu, tzv. plisiranu suknju zvonastog oblika.

Ova fotografija je, svakako, iznimno važna u Jojićevom inventivno-kreativnom opusu prije svega, jer je konkretne likove i tako predmetnost – ostavila po strani. Sudeći po vremenu u kojem je nastala, Jojić je bio iznimno prisutan u suvremenim tokovima likovnih umjetnosti. Osim svega, ova fotografija je napravljena izuzetno kvalitetno, tako da je nedvosmislena autorska namjera da se progovori recentnim jezikom umjetničke fotografije svoga vremena. Dovodeći fotografa u situaciju da dami objašnjava kako da pozira, Jojić je *smicanjem ogoljenog smisla* fotografiranja – napravio prvorazredan njihov zajednički portret.

Na fotografiji pod nazivom *Magleno veče*, u odnosu površina osvijetljenih vertikalna, tamnih pravokutnika i ljudskih sjena, vidimo kako je fotograf prepoznao sasvim konkretne vrijednosti za to vrijeme još uvijek vrlo aktulnih varijacija smisla i značenja shvatanja i slikarskog djela Kandinskog i Maljeviča, ali, kako se u kadru našla i čigraستا betonska žardinijera na tri metalne noge, fotografija

je u varljivim izmagličastim obrisima dobila i okultnu dimenziju, jer žardinijera podsjeća na žrtveno mjesto. I cijela, ovjekovječena situacija postala je jedan stvaran i jedan paralalean svijet čiste slike trajanja i prolaženja ljudskoga života, a mi prolazeći u žurbi i ne primjećujemo kako samo gazimo sopstvenu sjenu sve dok zajedno sa njom ne nestanemo u tmuni.

Ovu fotografiju možemo naći pod rednim brojem 147. u *Almanahu jugoslavenske fotografije iz 1980. godine*.

Fotografija *Maglovito jutro*, ustvari, izvedena iz istoga kadra, donosi nešto više svjetla, ali to je isto mjesto i isti svijet u kojem nestajemo kao u mutnom vrtlogu života koji ne časi. Tako je samo potvrđeno ljudsko i kreativno uvjerenje od prethodne večeri, mada, isti smisao funkcionira i u obrnutom smjeru.

Naravno, sasvim je jasno kako je riječ o snimcima koji su mogli biti načinjeni ispred autobuske ili željezničke stanice, na tramvajskom ili taxi stajalištu ispred *bufet-a*, kakvi, na takvim mjestima opstaju i time doživljaj prizora postaje još stvarniji.

Fotografija pod nazivom *Periferija*, urbani je pejzaž. Kadrom je obuhvaćeno jato seoskih porodičnih kuća u dubini snijegom pokrivenog prostora. Snimak je napravljen po sunčanom vremenu uz korištenje adekvatnog filtra, inače bi od tolike bjeline i odraženog svjetla morao *izgorjeti* film. To se nije dogodilo jer je posao obavio znalac, produbljujući i *produžavajući* tako – hladnoću koja dolazi i bije iz planinskog krajolika u kojem je smješteno naselje. Tome pridonose likovi – figure ljudi na seoskom putu, svedene na izgled *ukočenih* uskljika.

Selo pod šumom su četiri krova tipiziranih porodičnih kuća i jedan krov gospodarske zgrade, kojima se kao ravnoteža u kompoziciji bijelih površina – priključuje poredak bijelih oznaka na seoskom groblju, a dijelom i bijeli stubovi uz mlade voćke. Sve bjeline, blistave su ispod tamnog češlja ogoljene šume koji dominira prostorom fotografije – koja tako dobija i isijava optimističan smisao – pobjede svjetla nad tminom.

Snimak nominiran kao *Snovi na pijesku*, jeste ženski akt visokih estetskih dometa i vrijednosti. Fotografija je puna mira i tišine. Na pijesku se vide tragovi valova, ali se ne vidi voda. Mlada i lijepa žena u jednodijelnom – sada starinskom kupaćem kostimu – leži na boku, s glavom položenom na savijenu desnu ruku i sklopljenih očiju. Sve što crno-bijela fotografija uopće može dati, Jojić je od nje uzeo na ovome snimku.

Svijetleća fontana – ustvari je, u objektiv uhvaćena osvjetljena unutrašnjost sportske dvorane, viđene iz tame gledališta. Figure žene i djeteta, nalaze se na samoj granici svjetlosnih vrijednosti i diktiraju vanrednu dubinu prostora ispred i iza njih, akcentirajući preciznost autorske namjere i jasnoću snimke u kompliciranim uvjetima snimanja.

Varilac – još jedna je fotografija iz Jojićeve struke i njegovoga – svakodnevnog posla fotografa u *Energoinvestu*. Opet je do punog izražaja došao zanatski perfekcionizam fotografa i širok raspon tonova od bijele do punog tona crne boje. Odlično je *uhvaćena* radna atmosfera, skoro zvučna je slika sagorijevanja acetilena na upaljenom breneru za autogeno zavarivanje svedenog na *tih*, *mirni* i temperaturno visoko-vrijedni plamen mješavine acetilena i kiseonika, a iskre padaju u kratkim lukovima i sijekući crnilo okruženja. Lice s zaštitnim

naočarima odaje visoku koncentraciju znalca svoga posla – cijenjenog zanata i umijeća autogenog rezanja i zavarivanja.

Vašerski izlog, jedina je fotografija koja ima sasvim konkretan folkloristički sadržaj. Tri žene pod crnim maramama i u suknjama od ručno tkanog platna, sa djetetom između sebe, okrenute leđima – stoje ispred na njivi improvizirane te-zge sa đinđuvama i licem trgovca koji se od sunčevog svjetla krije u sjeni nadstrešnice.

Fotografija, pod nazivom: *Zimska priča* – drži u kadru gradski oglasni stub oblijepljen plakatama koji najavljuju *koncert u dvorani Doma narodne milicije* i druge kulturne događaje i sadržaje, te dvije žene poodmakle dobi – s ceckerima i kišobranima u rukama koje prolaze zanižete razgovorom, dok snijeg pada ukoso – kao da ima namjeru pokriti život.

Fotografija, pod nazivom: *Šiblje*, očigledno je napravljena u nekom rasadniku – u bjelini sniježnog prekrivača – sadnice različite vrste i starosti, kao crni češljevi iscrtavaju se na bjelini podloge i podupiru zaleđeni zimski san i mir svega živog u prirodi.

* * *

Nažalost skromna fotografska ostavština Milorada Jojića Brke, svjedoči o izvanrednom, sjajnom i istinskom znalcu i majstoru fotografije, o kojemu za njegovoga života, barem koliko se zna, niko nije našao za shodno: pisati.

Ovo skromno slovo i nastojanje ima za cilj: da Milorada Jojića Brku, barem u krugu ljubitelja fotografije, definitivno otrgne od potpunog zaborava, a sačuva za budućnost.

Studenoga/novembra, 2004.